

תורה אור • מגילת אסתר • מאמר 3

תוספת ביאור ע"פ יביאו לבוש מלכות

הסבר נוסף על "יביאו לבוש מלכות"

בדברים גשמיים, סובב כל עלמין מעניק לא רק את גבולם אלא גם את עצם מהותם, ואילו בחכמה הוא מעניק רק את הגבול. לכן יש יתרון למצווה הנעשית באמצעות חפץ גשמי, כמו קלף התפילין, אפילו על החכמה העליונה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/torah-ohr/megillas-esther/3](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/megillas-esther/3)

הנקודה

בדברים גשמיים, סובב כל עלמין מעניק לא רק את גבולם אלא גם את עצם מהותם, ואילו בחכמה הוא מעניק רק את הגבול. לכן יש יתרון למצווה הנעשית באמצעות חפץ גשמי, כמו קלף התפילין, אפילו על החכמה העליונה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

בהמשך לביאור על "יביאו לכוש מלכות", המאמר שואל מדוע יש יתרון למצוות הנעשות באמצעות דברים גשמיים על פני לימוד תורה. התורה נובעת מחכמה, ראש ההשתלשלות שבממלא כל עלמין, ואילו הדברים הגשמיים נמשכים מסובב כל עלמין. ובכל זאת, גם החכמה נעשית "יש" רק מכוח סובב, והכתוב אומר שהעולם נברא באמצעות דיבור אלקי. אדמו"ר הזקן משיב באמצעות שתי הקדמות. ראשית, סובב הוא חיות ממשית: הרצון העליון האינסופי, "אנא אמלוך", המחיה כל עולם בשווה אך נותר בהעלם; עשר הספירות נמשכות, לעומת זאת, באמצעות הקו לאחר הצמצום. שנית, כלי נוצר במקום שבו האור המקיף והאור הפנימי נפגשים, וסובב, בדומה לכוח חסר צורה, מעניק לכל מדרגה את הכלי המגביל שלה. בחכמה סובב מעניק רק את הכלי; בדברים גשמיים הוא מעניק את עצם מהותם. דברים טמאים מקבלים חיות מממלא, וסובב מעניק להם רק את כוח הקיום הגשמי. לכן קלף התפילין, שנעשה כלי לקדושה באמצעות ההלכה, נעלה אפילו על החכמה העליונה.

מבנה

1	השאלה: לימוד תורה והמצוות המעשיות	11-3
	התורה, הנובעת מחכמה, שייכת לממלא כל עלמין, ואילו המצוות הנעשות באמצעות דברים גשמיים נמשכות מסובב כל עלמין. ובכל זאת, גם החכמה נעשית "יש" מכוח סובב, וסובב מקיף את כל העולמות בשווה.	
2	שתי קושיות נוספות	4-6
	גם האורות הפנימיים נמשכים מהקו, שנמשך בעצמו מסובב; והכתוב מייחס את בריאת הדברים הגשמיים לדיבור אלקי, השייך לממלא. המאמר מציג שתי הקדמות, ומתחיל בראשונה.	
3	הקדמה ראשונה: סובב כרצון האינסופי	7-11
	סובב אינו זוהר מרוחק, אלא חיות ממשית ונעלמת: הרצון הקדמון, "אנא אמלוך", שחפץ בעולם הגשמי לא פחות מבמדרגות העליונות ביותר ומחיה את הכול בשווה. פסוקי דוד המלך מראים שרצונו של ה' הוא שהעמיד כל מדרגה.	
4	עשר הספירות והכלי של החכמה	12-14
	הרצון האינסופי היה מוליד אינספור ספירות; עשר הספירות נמשכות באמצעות הקו לאחר הצמצום, וראשיתן בחכמה. אך הכלי של החכמה, הגבול המאפשר לספירה הבאה לבוא אחריה, בא מסובב באמצעות הרצון העליון.	
5	הקדמה שנייה: כיצד נוצר כלי	15-17
	כלי נוצר במקום שבו האור המקיף פוגע באור הפנימי. סובב, בדומה לכוח היולי חסר צורה, מעניק לכל מדרגה את הכלי המגביל שלה, אך לא את התהווה הראשונית של החכמה.	

מקורות רוחניים מעניקים רק נשמות ושכל; עצם מהותם של הדברים הגשמיים באה מסובב, כפי שממחיש האתרוג.

הרע נוצר באמצעות שבירת הכלים, בממלא; סובב מאיר רק דרך ממלא ומעניק לדברים טמאים רק את כוח הקיום הגשמי.

באמצעות ההלכות ששורשן בחכמה העליונה, קלף התפילין נעשה כלי לקדושה, שעצם מהותו באה מסובב; בכך יש לו יתרון אפילו על החכמה העליונה עצמה.

מושגים

סובב כל עלמין סובב כל עלמין

במאמר זה אין הכוונה לאור שמאיר מלמעלה, אלא לחיות הממשית של הרצון העליון האין־סופי, המצויה בכל עולם בשווה אך נותרת בהעלם. היא מעניקה לכל מדרגה את הכלי המגביל שלה, והיא עצמה המקור למהותם של הדברים הגשמיים.

ממלא כל עלמין ממלא כל עלמין

האור הנכנס לכל עולם במידה המתאימה לו, באמצעות ההשתלשלות. התורה והדיבור האלקי שייכים אליו.

הקו והחוט קו וחוט

קו האור הנמשך לאחר הצמצום: מקורן של עשר הספירות ושל כוח החכמה ומהותה.

צמצום ומקום פנוי צמצום ומקום פנוי

הסתלקות האור האין־סופי כדי שיוכלו להתגלות גבול ומידה, החל בחכמה.

רצון כל הרצונות רעוא דכל רעוין

הרצון הקדמון, "אנא אמלוך", הקודם אפילו לרצון לברוא; המאמר מזהה אותו עם סובב כל עלמין.

כלי מגביל כלי מגביל

הגבול ההופך מדרגה ל"יש" מוגדר ומאפשר למדרגה הבאה לבוא אחריה. הוא בא מסובב כל עלמין.

אור מקיף ואור פנימי אור מקיף ואור פנימי

ההקדמה השנייה של המאמר: כלי נוצר במקום שבו האור המקיף פוגע באור הפנימי, מתוך שניהם יחד.

כוח היולי כח היולי

כוח שאין לו צורה או שם משלו, שממנו יכולות לצמוח כל מיומנות ומלאכה לאחר לימוד ואימון; זהו המשל במאמר לאופן שבו סובב מעניק לכל מדרגה את הכלי שלה.

קטע 1 • 11-3

השאלה: לימוד תורה והמצוות המעשיות

1 תוספת ביאור¹ ע"פ יביאו לבוש מלכות²

ביאור נוסף על הפסוק "יביאו לבוש מלכות".

מאמר קצר זה מוסיף על הביאור לפסוק אסתר ו, ח, שבו מציעים למלך לכבד את האיש שהוא חפץ ביקרו ב"לבוש מלכות אשר לבש בו המלך". הוא ממשיך את הדיון שבמאמרים הקודמים על פסוק זה, המשווים בין לימוד התורה למצוות המתקיימות במעשה.

2 להבין ההפרש שבין מצות ת"ת [תלמוד תורה] למצות מעשיות שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] תכלית חכמה³ כו'. ללומדיהם לא נאמר כו'

כדי להבין את ההבדל בין מצוות תלמוד תורה לבין מצוות מעשיות, כפי שאמרו חז"ל: "תכלית חכמה" וכו'; "ללומדיהם" לא נאמר וכו'.

המאמר פותח בשאלה: מה ההבדל בין לימוד תורה לבין קיום מצוות בפועל? חז"ל מצביעים על מעלת המעשה: "תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים", והפסוק משבח את "כל עושיהם", ולא את מי שרק לומדים אותם.

והטעם כמבואר במ"א כי התורה היא בחיי פנימיות⁴ מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] דאורייתא מחכמה נפקת וחכמה היא ראשית הגילוי מבחי' ההשתלשלות

והטעם, כמבואר במקום אחר, הוא שהתורה היא בחינת פנימיות של ממלא כל עלמין, שהרי "אורייתא מחכמה נפקת", וחכמה היא תחילת הגילוי של ההשתלשלות;

הטעם, המבואר במקום אחר, הוא שהתורה שייכת לפנימיות של ממלא כל עלמין — האור האלוקי השורה בכל עולם לפי מידתו. התורה "מחכמה נפקת", והחכמה היא הנקודה הראשונה בשרשרת ההשתלשלות המסודרת, ולכן התורה עומדת בראש השרשרת הזאת, אך בתוכה.

אבל מצות מעשיות שהן בדברים גשמיים הארתן הוא מבחי' סוכ"ע שאינו בגדר ההשתלשלות כי התהוות מרוחניות להיות גשמיות אין זה דרך עו"ע [עילה ועלול]⁵ כו' כנזכר במ"א באריכות.

ואילו מצוות מעשיות, הנעשות באמצעות דברים גשמיים, הארה שלהן היא מבחינת סוכב כל עלמין, שאינו בגדר ההשתלשלות. שכן התהוות הגשמיות מן הרוחניות אינה בדרך של עילה ועלול וכו', כפי שנזכר במקום אחר באריכות.

המצוות הנעשות באמצעות דברים גשמיים ממשיכות את אורן מסוכב כל עלמין, שהוא למעלה מן ההשתלשלות כולה. הסיבה היא שדבר גשמי אינו יכול להתהוות מדבר רוחני בדרך שבה עלול מתהווה מעילתו, ולכן מציאותו מוכרחה לבוא ממקור שמחוץ להשתלשלות.

3 והנה גם להיות החכמה בבחי' יש וראשית הגילוי הלא הוא מאין תמצא⁶ מבחי' סוכ"ע שאל"כ [שאם לא כן] לא היתה החכמה עולה בשם בבחי' יש כלל

והנה גם חכמה — בכך שהיא בבחינת יש וראשית הגילוי — הרי היא נמצאת מאין, מבחינת סובב כל עלמין. שאם לא כן, חכמה לא הייתה נקראת יש כלל,

אלא שגם חכמה, נקודת הגילוי הראשונה, היא "יש" שנוצר. החסידות קוראת את הפסוק על החכמה, "מאין תמצא", כמלמד שהיא באה מ"אין" — מקור שמעליה, שהוא סובב כל עלמין; בלי מקור זה חכמה כלל לא הייתה מתגלה כיש נפרד.

אלא היתה כלולה במאציל העליון אי"ס ב"ה ממש כו' כנזכר שם באריכות. וא"כ עדיין צריך להבין החלוק וההפרש שבין הארת סוכ"ע בבחי' חכמה שתהיה יש.

אלא הייתה כלולה ממש במאציל העליון, אין סוף ברוך הוא, כפי שנזכר שם באריכות. ואם כן, עדיין צריך להבין את ההבדל בין הארת סובב כל עלמין בחכמה, כך שתהיה בבחינת יש,

בלי אותו מקור, חכמה הייתה נשארת כלולה במאציל שלה, אין סוף, בלי שם או זהות נפרדים. מכאן עולה השאלה: אם סובב כל עלמין עושה הן את החכמה והן את הדברים הגשמיים ל"יש", במה נבדלות שתי ההשפעות הללו?

ובין הארת סוכ"ע בדברים גשמיים ממש שהם יש ודבר ממש וא"א לומר שהארת סוכ"ע מאירה יותר ביש גשמי שהרי סוכ"ע מקיף את כל הדי' עולמות בשוה:

ובין הארת סובב כל עלמין בדברים גשמיים ממש, שהם יש ודבר ממש. אי אפשר לומר שהארת סובב כל עלמין מאירה יותר ביש הגשמי, שהרי סובב כל עלמין מקיף את כל ארבעת העולמות בשוה.

אי אפשר להשיב שסובב מאיר בעוצמה רבה יותר בדברים הגשמיים, שכן הוא מקיף את כל ארבעת העולמות — אצילות, בריאה, יצירה ועשיה — בשוה. לכן עדיין צריך להסביר את מעמד המיוחד של הדברים הגשמיים.

קטע 2 • 41-6

שתי קושיות נוספות

4 אך מתחלה צריך להבין ענין ההפרש שבין פנימי' למקיפים שהרי גם הפנימיים הם מהקו"ח [מהקו וחוט] שנמשך מסוכ"ע

אך תחילה עלינו להבין את ההבדל בין האורות הפנימיים לבין האורות המקיפים. הרי גם האורות הפנימיים נמשכים מהקו וחוט, הנמשכים מסובב כל עלמין.

לפני שניגשים ליישב את הקושי, יש להסביר הבחנה נוספת: האורות הפנימיים נכנסים לתוך מדרגה וממלאים אותה, ואילו האורות המקיפים נשארים מחוץ לה. הקושי הוא שגם האורות הפנימיים באים מהקו — קו האור הדק — והקו עצמו נמשך מהאור המקיף.

שהרי מתחלה היה אור איס ב"ה ממלא את כל החלל⁷ ואח"כ צמצם כו' ונמשך הקו"ח [הקו וחוט] כו' והרי גם המשכה זו היא מבחי' סוכ"ע.

שהרי בתחילה אור אין סוף ברוך הוא מילא את כל החלל, ואחר כך צמצם [את אורו] וכו', ונמשך הקו והחוט וכו'. נמצא שגם המשכה זו היא מבחינת סוכב כל עלמין.

לפי תיאור הבריאה של האריז"ל, כפי שהוא נפתח ב-Otzros Chaim, אור אין סוף מילא תחילה את כל החלל; לאחר מכן צמצם אותו ה' והמשיך אל תוך החלל קו אור יחיד – הקו והחוט. מאחר שהקו נמשך מהאור שהיה שם לפני הצמצום, גם האורות הפנימיים נובעים מסוכב כל עלמין, ולכן עדיין צריך להגדיר מה ההבדל בין האורות הפנימיים לאורות המקיפים.

5 וגם להבין מ"ש שהתהוות היש גשמי הוא מבחי' סוכ"ע בחי' אין ממש והא כתיב בדבר ה' שמים

עלינו להבין גם את מה שנאמר, שהתהוות של היש הגשמי היא מבחינת סוכב כל עלמין, בחינת אין ממש. והרי כתוב: "בדבר ה' שמים

קושיה שלישית: נאמר שהמציאות הגשמית נובעת מסוכב כל עלמין, הנקרא אין ממש משום שהוא למעלה מכל השגה. אולם הכתוב אומר שהשמים נעשו "בדבר ה'", כלומר באמצעות הדיבור האלוהי.

נעשו⁸ ובע"מ [ובעשרה מאמרות] נבה"ע [נברא העולם]⁹ שהן צירופי אותיות הדבור יהי אור¹⁰ יהי רקיע¹¹ מהם נעשו ונתהוו גשמיות העולם יהי רקיע תדשא הארץ¹² כו'.

נעשו", וכן "בעשרה מאמרות נברא העולם" – כלומר, מצירופי אותיות הדיבור: "יהי אור", "יהי רקיע". מהם נוצרה הגשמיות של העולם והתהוותה: "יהי רקיע", "תדשא הארץ" וכו'.

גם חז"ל מלמדים שהעולם נברא באמצעות עשרה מאמרות, כגון "יהי אור" ו"יהי רקיע", והמאמרות האלה הם צירופים של אותיות הדיבור האלוהי. לכן נראה שהבריאה הגשמית נובעת מן הדיבור, ולא מבחינה שלמעלה ממנו.

6 ודבר ה' ורוח פיו¹³ הוא בחי' ההכל שבהשתלשלות העולמות בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] כי הדבור נמשך מבחי' המדות יום ראשון חסד דהיינו התלבשות חסד בדבור.

ודבר ה' ורוח פיו הם בחינת ההכל שבהשתלשלות העולמות, בבחינת ממלא כל עלמין. שהרי הדיבור נמשך מבחינת המדות: היום הראשון הוא חסד, כלומר, התלבשות חסד בדיבור.

הדיבור האלוהי, "דבר ה' ורוח פיו", נמשל להכל הנושא את הדיבור האנושי, והוא שייך להשתלשלות, בבחינת ממלא כל עלמין. הדיבור מבטא את המדות: היום הראשון של הבריאה מקביל לחסד, כלומר, חסד המתלבש במילים שנאמרו ביום זה.

וכן יום ב' גבורה כו' וישראל עלו במחשבה דהיינו בחי' רוחניות שבבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין]. אמנם לבאר כ"ז [כל זה] צריך להקדים ב' הקדמות.

וכך גם היום השני הוא גבורה וכו'. וישראל עלו במחשבה" — כלומר, הבחינה הרוחנית שבבחינת ממלא כל עלמין. אך כדי לבאר את כל זה יש להקדים שתי הקדמות.

גם היום השני מקביל לגבורה, וכן הלאה בימי הבריאה. אף דברי חז"ל שיישראל עלו במחשבה" מתייחסים לבחינה הרוחנית שבממלא כל עלמין. נמצא שגם הדיבור האלוקי וגם המחשבה האלוקית שייכים לכאורה לממלא כל עלמין, וכדי ליישב שאלות אלה יש להקדים שתי הקדמות.

הקדמה אחת ¹⁴ כי יש ב' מיני המשכות מאור א"ס ב"ה. הא' היא בבחי' א"ס ממש. ^{15, 16}

ההקדמה הראשונה: יש שתי דרכי המשכה מאור אין סוף ברוך הוא. הראשונה היא בבחינת אין סוף ממש,

ההקדמה הראשונה היא שאור אין סוף נמשך בשתי דרכים. הראשונה היא בבחינת אין סוף ממש, ללא כל גבול.

קטע 3 • 71-11

הקדמה ראשונה: סובב כרצון האינסופי

7 והב' בבחי' גבול ומדה. ¹⁷ והענין כי הנה פ"י ובאור מהות הארת סוכ"ע אין פ"י הארה וזיו כמשמעו וכפשוטו

והשנייה היא בבחינת גבול ומידה. ההסבר הוא כך: כשמבארים את מהותה של ההארה מסובב כל עלמין, אין הכוונה למילה "הארה" ו"זיו" במשמעותן הפשוטה והמילולית;

ההמשכה השנייה היא מוגבלת ומדודה. כדי להבין את ההמשכה הראשונה, סובב כל עלמין, צריך לדעת שה"אור" וה"זיו" שבו אינם מובנים כפשוטם, כאור שמאיר רק מרחוק.

רק האור הוא החיות ממש המחיה את הנבראים שחיות זה מתפשט ונמשך מבחי' סוכ"ע רק שאינו מחיה בדרך התלכשות דרך עו"ע [עילה ועלול]

אלא האור הוא ממש החיות המחיה את הנבראים. חיות זו מתפשטת ונמשכת מבחינת סובב כל עלמין, אלא שאינה מחיה בדרך של התלכשות, בדרך של סיכה ומסובב,

ה"אור" של סובב הוא חיות ממשית שמקיימת את הנבראים. הוא מגיע אליהם, אך אינו נכנס בכל אחד מהם בהדרגה, כפי שהסיכה מתלכשת במסובב שלה.

אלא מחיה את כל העולמות בשוה אפי' [אפילו] חומריות העוה"ז וגסותו לית אתר פנוי מניה ממש.
אלא הוא מחיה את כל העולמות בשוה, אפילו את החומריות והגסות של העולם הזה: "אין מקום פנוי ממנו" — ממנו ממש.

במקום זאת, הוא מחיה את כל העולמות בשוה, אפילו את החומר הגס של העולם הזה. לכך מכוונת האמירה "אין מקום פנוי ממנו", והמילים הנוספות "ממנו ממש" מדגישות שנוכחותו של ה' עצמו נמצאת בכל מקום.

8 והענין כי מה שאומרים שחיות זה הוא מבחי' מלכותו והתנשאותו כמשל המלך המושל במדינה שאין עצמותו מתפשט במדינה כלל אלא שמקבלים התפשטות מלכותו ובטלים אליו אין המשל דומה לנמשל ממש

ההסבר הוא כך: כשאומרים שחיות זו היא מבחינת מלכותו והתנשאותו — בדומה למלך המושל במדינה, שעצמותו אינה מתפשטת במדינה כלל, אלא [אנשי המדינה] מקבלים את התפשטות מלכותו ומתבטלים לפניו — אין המשל דומה לגמרי לנמשל.

אפשר לדמות את החיות הזאת למלכותו של מלך: עצמותו של המלך אינה מתפשטת במדינתו, ובכל זאת בני המדינה מקבלים את מרותו ומבטלים את עצמם לפניו. אדמו"ר הזקן אומר שהמשל אינו מתאים לגמרי.

שהרי מן המלך אינו נמשך ומתפשט שום חיות כלל אלא שאנשי המדינה בטלים אליו. אבל מאור"ס [מאור אין סוף] ב"ה נמשך ומתפשט חיות הנבראים.

שהרי מן המלך לא נמשכת ומתפשטת כלל חיות כלשהי, אלא אנשי המדינה רק מתבטלים לפניו. אבל מאור אין סוף ברוך הוא נמשכת ומתפשטת חיותם של הנבראים.

מלך אנושי אינו מעניק חיות לנתיניו; הם רק כפופים לו. לעומת זאת, מאור אין סוף נמשכת בפועל החיות לכל הנבראים.

9 ואדרכא החיות נמשך לכל עלמין בשוה אפילו בחומריות עבים כנודע. שאין הפי' סוכ"ע¹⁸ שסובב ומקיף מלמעלה אלא שחיות המתפשט היא מבחינת סובב שאינו בבחי' גילוי אלא בבחי' העלם.

אדרבה, החיות נמשכת לכל העולמות בשוה, אפילו לחומר גס, כידוע. שכן "סובב כל עלמין" אין פירושו שהוא מקיף וסובב מלמעלה, אלא שהחיות המתפשטת היא מבחינת סובב, שאינה בבחינת גילוי אלא בבחינת העלם.

החיות הזאת אינה רחוקה, אלא מגיעה לכל העולמות בשוה, אפילו לחומר הגס ביותר. לכן "סובב" אינו פירושו שהחיות מקיפה מלמעלה, אלא שהיא נסתר ולא גלויה.

והיינו כי גם סוכ"ע הוא בבחי' מחשבה שהוא בחי' חיות. דהיינו בחי' מחשבה הקדומה אנא אמלוך שהוא בחי' רעדכ"ר [רעוא דכל רעוין].

כלומר, גם "סוכב כל עלמין" הוא בבחינת מחשבה, שהיא בחינת חיות — היינו בחינת המחשבה הקדומה, "אמלוך", שהיא בחינת רצון כל הרצונות.

גם סוכב מתואר כ"מחשבה", שהיא חיות: המחשבה הקדומה המתבטאת באמירה "אמלוך" — רצונו של ה' להיות מלך. בחינה זו נקראת "רצון כל הרצונות", מונח קבלי המציין את הרמה הנעלית ביותר של הרצון האלוקי.

כלומר רצון לרצון דהיינו שעלה במחשבה להיות לו רצון לברוא העולמות שרצון זה אשר לבריאת העולמות הוא מחמת שעלה במחשבה.

כלומר, רצון לרצון: עלה במחשבה שיהיה לו רצון לברוא את העולמות; שכן הרצון הזה, לבריאת העולמות, נובע מכך שעלה במחשבה.

"רצון כל הרצונות" פירושו רצון שקודם לרצון: תחילה עלה במחשבתו של ה' שיהיה לו רצון לברוא עולמות. הרצון לברוא נובע מעצם העלייה הזאת במחשבה.

10 ועליית מחשבה זו היא בחי' רעדכ"ר [רעוא דכל רעוין] בשביל להיות אנא אמלוך שהוא גילוי בחינת מלכות דא"ס.

והתעלות זו של המחשבה היא בחינת הרצון של כל הרצונות, כדי שיהיה "אנא אמלוך" — גילוי בחינת מלכות אין סוף.

התעלות זו במחשבה, שהיא הרצון של כל הרצונות, נועדה לכך שיתממש "אנא אמלוך", כלומר גילוי מלכות אין סוף. מלכותו של ה' היא התכלית שלשמה נתרצו העולמות.

ורצון עליון זה הוא המחיה ממש כי מחמת שעלה ברצונו כך נמשך החיות כך¹⁹ והוא המחיה את כל העולמות בשוה²⁰ שכך עלה ברצונו להיות עולם אצי

והרצון העליון הזה הוא שמעניק חיות ממש: משום שכך עלה ברצונו, נמשכת החיות באופן הזה. והוא מעניק חיות לכל העולמות בשווה, שכן כך עלה ברצונו שיהיה עולם האצילות.

הרצון העליון הזה הוא מקור החיות האמיתית: החיות נמשכת בדיוק כפי שקבע רצונו. ורצונו היה בעולמות התחתונים כפי שהיה בעולמות האצילות.

כמו ביי"ע שאפי' [שאפילו] בחי' ומדרגה התחתונה שבבחי' עשייה גשמי' [גשמיים / גשמיות / גשמית] עלה ברצונו ובמחשבתו הקדומה אנא אמלוך שכולם התפשטות מלכותו בשוה כי לפניו ית' רוחניות וגשמיות שוין.

וכך גם בריאה, יצירה ועשיה: אפילו הדרגה והמדרגה הנמוכה ביותר שבבחינת עשיה גשמית עלתה ברצונו ובמחשבתו הקדומה — "אנא אמלוך" — כדי שמלכותו תתפשט ככולם בשווה. שהרי לפניו יתברך, הרוחניות והגשמיות שוות.

אפילו הדרגה הנמוכה ביותר, עשיה גשמית, נכללה במחשבה הקדומה "אנא אמלוך", ולכן מלכותו מתפשטת בכל הדרגות בשווה. לפני ה', הרוחניות והגשמיות שוות.

דהיינו מאחר שהיה רצונו להיות עשייה גשמית כמו שהיה רצונו להיות ח"ע [חכמה עילאה] וא"כ גם עשייה גשמית מקבלת חיות מרצונו אלא שרצונו הוא בבחי' א"ס ואינו מתגלה ומתלבש ממש בעולמות.

כלומר, מאחר שרצונו היה שתהיה עשיה גשמית, כשם שרצונו היה שתהיה חכמה עילאה, גם העשיה הגשמית מקבלת חיות מרצונו. אלא שרצונו הוא בבחינת אין סוף, והוא אינו מתגלה ומתלבש ממש בעולמות.

מכיוון שה' רצה בעשיה גשמית במידה שבה רצה בחכמה עילאה, החכמה העליונה, גם העשיה הגשמית מקבלת חיות מרצונו. אולם רצון זה הוא איך-סופי, ולכן אינו מתגלה בגלוי ואינו מתלבש בתוך העולמות.

11 ולכן נק' סוכי"ע והיינו בשביל שהחיות הנמשך הוא בבחי' א"ס ממש ואין העולמות יכולים לקבל החיות בבחי' המשכה והתלבשות ממש.

לכן הוא נקרא סובב כל עלמין. כלומר, מפני שהחיות הנמשכת היא בבחינת אין סוף ממש, והעולמות אינם יכולים לקבל את החיות בדרך של המשכה והלבשה ממש.

זו הסיבה שהוא נקרא סובב כל עלמין, כלומר "מקיף את כל העולמות": החיות היא איך-סופית ממש, ולכן העולמות אינם יכולים לקבל אותה באופן גלוי ופנימי. היא מחיה אותם, אך נשארת מעבר להם.

וזי"ש [וזהו שכתוב] דוד המלך ע"ה [עליו השלום] למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם²¹ שהוא בבחי' איה שאינו מושג אלא בעולמות עליונים

וזהו [פירוש] מה שכתב דוד המלך עליו השלום: "למה יאמרו הגוים: איה נא אלקיהם?" — שהוא בבחינת "איה", שאינה מושגת אלא בעולמות העליונים.

בפסוק של דוד המלך מצוטטת שאלת הגוים: "איה אלקיהם?" אדמו"ר הזקן מפרש את השאלה כאילו הם מתייחסים לה' כאל "איה" נסתרת — בחינה המושגת רק בעולמות העליונים.

כי באמת כל אשר חפץ עשה^{22,23} שבחפץ עליון עשה הכל וכולל כל הבחי' בשוה. וז"ש [וזהו שכתוב] כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ כימים וכל תהומות.

כי באמת, "כל אשר חפץ עשה": בחפץ העליון עשה את הכול, והוא כולל את כל הבחינות בשוה. וזהו [פירוש] מה שכתוב: "כל אשר חפץ ה' עשה, בשמים ובארץ, כימים וכל תהומות".

הפסוק הבא עונה: "כל אשר חפץ עשה". הכול נברא באמצעות החפץ העליון, הכולל את כל הבחינות בשוה, כפי שנאמר במפורש בפסוק אחר בתהילים: בשמים ובארץ, כימים ובכל תהומות.

קטע 4 • ו' 12-14

עשר הספירות והכלי של החכמה

12 והנה מבחי' סוכ"ע שהוא רצה"ע [רצון העליון] שבבחי' א"ס לא היתה המשכה דרך קו"ח [קו וחוט] להיות י"ס [י' ספירות] וראשיתן החכמה כי מאחר שא"ס ב"ה אינו בגדר הספירה.

והנה, מבחינת סובב כל עלמין, שהוא הרצון העליון שבבחינת אין סוף, לא הייתה המשכה באמצעות הקו והחוט, כדי שתהיינה עשר ספירות, שראשיתן חכמה. שהרי אין סוף ברוך הוא אינו בגדר ספירה,

סובב כל עלמין, הרצון העליון במצבו האינסופי, אינו המקור שממנו נמשכות עשר הספירות באמצעות הקו, החל בחכמה. אין סוף אינו בגדר ספירה ומניין, ואילו הספירות הן מספר מוגדר.

לכן גם הרצון שהוא בבחי' א"ס ונק' נושא עון ועובר על פשע²⁴ כו' היה ממשיך רבובות ספי' [ספירה / ספירות]²⁵ וגם באופן ומהות אחר שאינן בגדר ומהות הספירות הנאצלים.

ולכן גם הרצון, שהוא בבחינת אין סוף ונקרא "נושא עון ועובר על פשע" וכו', היה ממשיך רבבות רבבות ספירות, וגם באופן ובמהות אחרים, שאינם בגדר ובמהות הספירות הנאצלות.

הרצון האינסופי הזה, הנקרא בלשון "נושא עון ועובר על פשע", היה ממשיך ספירות רבות מספור, מסוג שונה לחלוטין מעשר הספירות הנאצלות. סדר ממוספר ומוגבל זקוק למקור אחר, שאותו מציין המאמר בפסקה הבאה.

13 ומה שנאצלו י"ס [י' ספירות]²⁶ במנין וי' כלול מיו"ד כו'. היינו בבחי' הקו והחוט שהיה ע"פ צמצום ומקום פנוי²⁷ שהוא הסתלקות בחי' א"ס שלא להיות בגלוי בחי' א"ס.

באשר עשר הספירות נאצלו במספר, עשר, [כשכל אחת] כלולה מעשר וכו' — הרי זה בבחינת הקו והחוט, שנוצרו על פי הצמצום והמקום הפנוי; כלומר, הסתלקות בחינת אין סוף, כדי שבחינת אין סוף לא תהיה בגלוי,

התהוותן של עשר ספירות דווקא, שכל אחת מהן כוללת עשר, נעשית באמצעות הקו, קו האור, שהצריך צמצום ומקום פנוי. הצמצום הוא הסתלקות האיכות האינסופית, כך שהאינסופיות אינה גלויה עוד.

אלא בחיי גבול ומדה^{28,29} והיא ראשית הגלוי בחכמה³⁰ וכולם בחכמה עשית³¹ שבכל הדברים שבעולם יש בחיי חכמה כמו אשר יצר את האדם בחכמה³².

אלא בחינת גבול ומידה; וזו תחילת הגילוי, בחכמה. "כולם בחכמה עשית": בכל הדברים שבעולם יש בחינת חכמה, כמו שנאמר "אשר יצר את האדם בחכמה" —

במקום האינסופיות באים גבול ומידה, והם מתגלים תחילה בחכמה. לכן נאמר "כולם בחכמה עשית": בכל דבר בעולם יש חכמה, כפי שנאמר בברכה שה' "יצר את האדם בחכמה".

דהיינו נתוח האברים שהוא ע"פ חכמת הנתוח וכן חכמת התכונה³³ שהיא חכמה גדולה מסיבוב הגלגלים שהתוכנים לא השיגו רק אפס קצהו ובאמת היא חכמה רמה.

כלומר, ניתוח האיברים, המבוסס על חכמת האנטומיה; וכן חכמת האסטרונומיה, שהיא חכמה גדולה העוסקת בסיבוב הגלגלים השמימיים. האסטרונומים השיגו ממנה רק את קצה קצהו, ובאמת זו חכמה רמה.

החכמה שבגוף האדם היא נושא האנטומיה, והחכמה שבשמים — סיבוב הגלגלים — היא נושא האסטרונומיה. אדמו"ר הזקן מציין שהאסטרונומים השיגו ממנה רק את קצה קצהו, אף שזו חכמה רמה.

14 וכן עד"ז שאר החכמות שהן למעלה עד אין קץ³⁴ ולמטה עד אין תכלית. כי אפי' [אפילו] בתולעת ובזבוב יש בחיי חכמה בבריאתם ומ"מ היא בחינת גבול לגבי א"ס ב"ה.

וכך גם בשאר החכמות, המשתרעות למעלה בלי קץ ולמטה בלי תכלית. שכן גם בתולעת ובזבוב יש בחינה של חכמה באופן בריאתם; ואף על פי כן, היא מוגבלת ביחס לאין סוף, ברוך הוא.

הדבר נכון בכל חכמה אחרת: החכמה מגיעה למעלה בלי סוף ולמטה בלי סוף, וגם בתולעים ובזבובים ניכרת חכמה באופן שבו נבראו. עם זאת, כל זה מוגבל ביחס לאין סוף.

ולהיות המשכה זו מא"ס ב"ה ממש הוצרך להיות צמצום ומקום פנוי. אך היינו בבחי' התהוות החכמה בכח להיות כח ומהות החכמה.

וכדי שהמשכה זו תהיה מאין סוף, ברוך הוא, ממש, היה צורך בצמצום ובמקום פנוי. אך הדבר נוגע רק להתהוות החכמה בכוח — להיות כוח ומהות של חכמה.

מאחר שחכמה מוגבלת כזו צריכה לבוא בכל זאת מאין סוף עצמו, היה צורך בצמצום ובמקום פנוי. אולם הדבר מסביר רק כיצד התהוותה החכמה ככוח, בעל מהות משלו.

אבל להיות הגבלת החכמה בבחי' כלי עד פה תבא³⁵ בכדי להיות ממנה המשכת ספי' [ספירה / ספירות] אחרת

אבל הגבלת החכמה בבחינת כלי — "עד פה תבוא" — כדי שתמשך ממנה ספירה אחרת,

יש סיבה נוספת לכך שלחכמה יש כלי, גבול כמו הגבול שנקבע לים: "עד פה תבוא". גבול כזה נחוץ כדי שספירה אחרת תוכל להימשך ממנה.

כמו החסד ענף החכמה שהמשכה זו היא מחמת שנסתיימה וכלתה מדת החכמה ומתחלת ספ"י [ספירה /

ספירות] אחרת

כמו חסד, שהוא ענף של חכמה — המשכה זו באה מפני שמידת החכמה הסתיימה ונשלמה, ואז מתחילה ספירה אחרת —

חסד, למשל, הוא ענף של חכמה, והוא יכול להתחיל רק במקום שבו מידת החכמה מגיעה לסיומה. השתלשלות הספירות תלויה בכך שכל אחת מהן תהיה מוגבלת.

הנה הגבלת כלי הוא מחמת אוא"ס [אור אין סוף] הסוכ"ע שלא בדרך הקו וחוט³⁶ אלא מחמת שעלה ברצונו העליון כך

הנה, הגבלת הכלי נובעת מאור אין סוף הסובב כל עלמין, לא בדרך הקו וחוט, אלא מפני שכך עלה ברצונו העליון. הגבול הזה, גבולו של הכלי, נובע לא מן הקו אלא מאור אין סוף הסובב כל עלמין, פשוט מפני שכך רצה הרצון העליון. הגבול הוא תוצאה של רצון, ולא של סדר ההשתלשלות.

כי רצה"ע [רצון העליון] היה להיות כלי מגביל לבחי' חכמה כדי להיות המשכת ספירה אחרת בכדי להיות אנא אמלוך כו'.

כי הרצון העליון היה שיהיה כלי המגביל את בחינת החכמה, כדי שתימשך ספירה אחרת, וכדי שיהיה "אנא אמלוך" וכו'.

הרצון העליון הוא שהחכמה תהיה מוגבלת, כדי שספירות נוספות יבואו אחריה. כל זה נועד לתכלית המתבטאת במילים "אנא אמלוך".

קטע 5 • 15-17

הקדמה שנייה: כיצד נוצר כלי

15 ונמצא שכח ומהות החכמה הוא מבחי' הקו והחוט שהוא ע"י צמצום אבל להיות בבחי' גבול וכלי המגביל להיות יש הוא מהארת הסוכ"ע דוקא.

נמצא אפוא שכוחה ומהותה של חכמה נובעות מבחינת הקו והחוט, הנמשכים באמצעות צמצום; אולם היותה בבחינת גבול וכלי מגביל, המאפשר לה להיות בבחינת יש, נובעת דווקא מהארת סובב כל עלמין.

לסיכום: כוחה ומהותה של חכמה נובעות מהקו באמצעות צמצום, אך הגבול והכלי שלה, ההופכים אותה ל"משהו" מוגדר — יש — נובעים דווקא מסובב כל עלמין. לכן סובב פועל גם בראשית שרשרת ההשתלשלות.

ואף שהארת סוכ"ע הוא מבחי' רצון העליון שהוא בבחי' א"ס הנה ע"ז צריך להקדים הקדמה הב' שהכלי נעשה מהכאת או"מ [אור מקיף] באו"פ [באור פנימי]³⁷ ומשניהם יחד נעשה הכלי.

ואף שהארת סוכ"ע כל עלמין נובעת מבחינת הרצון העליון, שהיא בבחינת אין סוף — יש להקדים לכך את ההקדמה השנייה: הכלי נוצר מהכאת אור מקיף באור פנימי, ומהשניים יחד נוצר הכלי.

כיצד יכול הרצון העליון האין-סופי ליצור כלי מוגבל? ההקדמה השנייה עונה על כך: כלי נוצר כאשר אור מקיף מכה באור פנימי, ושניהם יחד יוצרים אותו.

16 וזהו בדבר ה' שמים נעשו.³⁸ ובע"מ [ובעשרה מאמרות] נברא העולם³⁹ שמאותיות שבע"מ [שבעשרה מאמרות]

ממש נבראו השמים והארץ וכל צבאם⁴⁰ רק שזה נעשה בכח אוא"ס [אור אין סוף] הסוכ"ע ומקיף את כל העולמות בשוה

וזהו [פירוש] "בדבר ה' שמים נעשו", ו"בעשרה מאמרות נברא העולם": מאותיות עשרת המאמרות ממש נבראו השמים והארץ וכל צבאם; אלא שהדבר נעשה בכוח אור אין סוף, סוכ"ע כל עלמין, המקיף את כל העולמות בשוה,

כך יש להבין את "בדבר ה' שמים נעשו" ואת עשרת המאמרות: אותיות הדיבור האלוקי הן שבראו ממש את השמים ואת הארץ. אך הן פעלו בכוחו של אור אין סוף המקיף, המקיף את כל העולמות בשוה.

כי הוא הנותן כח לכל בחי' ובחי' להיות לה כלי מגביל כמו עד"מ כח היולי שהוא אינו נתפס ועולה בשם ומ"מ ממנו גלוי כל הכחות וכל החכמות וכל האומנות לכשיתלמד כו'.

כי הוא הנותן לכל בחינה ובחינה את הכוח להיות לה כלי מגביל. משל לכך הוא כוח היולי, שאינו נתפס ואינו נושא שם, ובכל זאת ממנו מתגלים כל הכוחות, כל החכמות וכל המלאכות, כאשר האדם לומד אותן וכדומה.

האור המקיף נותן לכל בחינה את הכוח שיהיה לה כלי מגביל. הדבר דומה לכוח היולי, שאין לו צורה או שם משל עצמו, וממנו יכולים להתגלות כל מיומנות, כל חכמה וכל מלאכה, כאשר האדם לומד אותן.

17 וכמו"כ [וכמו כן] עד"מ הארת אוא"ס [אור אין סוף] הסוכ"ע היא הנותנת כח לבחי' חכמה אחרי התהוותה

בבחי' כח ומהות להיות לה כלי המגבילה עד פה תבא.⁴¹

וכך גם, כמשל, ההארה של אור אין סוף הסוכ"ע כל עלמין היא שנותנת כוח לבחינת חכמה, לאחר שכבר התהוותה ככוח וכמהות, שיהיה לה כלי המגביל אותה: "עד כאן תבוא".

בדומה לכך, לאחר שחכמה קיימת ככוח וכמהות, אור אין סוף המקיף נותן לה כלי שמציב לה גבול: "עד כאן תבוא".

משא"כ קודם התהוותה הנה מאוא"ס [מאור אין סוף] הסוכ"ע לא היה יכול להיות התהוותה אפי' [אפילו] בבחי' החכמה בכח כ"א ע"י צמצום ומקום פנוי כנ"ל:

אבל לפני התהוותה, היא לא הייתה יכולה להתהוות מאור אין סוף הסובב כל עלמין, אפילו לא בבחינת חכמה בכוח, אלא רק באמצעות צמצום ומקום פנוי, כפי שהוזכר לעיל.

אולם התהוותה הראשונית של חכמה, אפילו ככוח בלבד, לא יכלה לבוא ישירות מן האור המקיף; היא הצריכה צמצום ומקום פנוי. סובב נותן את הכלי, ולא את המהות.

קטע 6 • 18-19

המהות הגשמית באה מסובב

18 ובזה יובן ההפרש שבין התהוות היש וכלי מגביל לחכמה מאוא"ס [מאור אין סוף] הסוכ"ע. ובין התהוות היש גשמי מאוא"ס [מאור אין סוף] הסוכ"ע.

ובכך יובן ההבדל בין התהוות ה"יש" והכלי המגביל לחכמה מאור אין סוף הסובב כל עלמין, לבין התהוות היש הגשמי מאור אין סוף הסובב כל עלמין.

כעת אפשר להשיב על השאלה שפתחה את הדיון: במה שונה ה"יש" והכלי שהסובב נותן לחכמה מן ה"יש" הגשמי שהסובב מהווה?

כי מרוחניות החכמה נמשך בחי' החכמה המלוכשת בגשמיות כמו השכל שלנו שאין אנו משיגים אלא גשמיות הענינים.

שהרי מן הרוחניות של החכמה נמשכת בחינת החכמה המלוכשת בגשמיות, כמו השכל שלנו, שאיננו משיגים אלא את הצד הגשמי של הדברים.

מן החכמה הרוחנית נמשכת רק חכמה המלוכשת בדברים גשמיים, כמו השכל האנושי, שמבין רק את הצד הגשמי של הדברים.

אבל מ"מ לא נתהווה רק הרוחני [הרוחנית] שהוא השכל והחכמה אבל לא הדברים הגשמיים ממש כי גשמיות לא נתהווה מרוחניות כלל

אבל אף על פי כן, מה שנתהווה ממנה הוא רק הרוחניות — השכל והחכמה — ולא הדברים הגשמיים עצמם, שכן גשמיות אינה מתהווה מרוחניות כלל.

ובכל זאת, מן החכמה הרוחנית מתהווה רק המרכיב הרוחני — השכל והחכמה — ולא חפצים גשמיים עצמם. חומר גשמי אינו מתהווה מרוחניות כלל.

כי נפש הבהמה הטהורה שהיא מפני שור⁴² שבמרכבה ובהמות האסורים הן ממרכבה שבפ' שמיני גמל ארנבת שפן⁴³ כו' אין זה אלא בבחי' הנפש בלבד⁴⁴

שהרי נשמת הבהמה הטהורה, שמקורה מפני שור שבמרכבה, והבהמות האסורות, שמקורן במרכבה שבפרשת שמיני — הגמל, הארנבת, השפן וכו' — כל זה הוא בבחינת הנפש בלבד,

כך גם ביחס לבעלי חיים: נשמת הבהמה הטהורה מקורה ב"פני שור" שבחזון המרכבה של יחזקאל, והבהמות האסורות המנויות בפרשת שמיני — הגמל, הארנבת, השפן והשאר — מקורן במה שהטקסט מכנה "מרכבה שבפרשת שמיני". הבנת הדברים כמרכבה מקבילה מצד הטומאה היא פירוש על פי ההוראה הקבלית של המרכבה. בשני המקרים המקור נותן רק את נפש הבהמה, ולא את החומר הגשמי שלה.

אבל לא הגשמיות ממש אלא מהות הגשמיות ועצמותו נתהווה ג"כ מאור א"ס הסוכ"ע להיות יש גשמי ממש כדי להיות כלי מגביל להרוחניות.

אבל לא את הגשמיות עצמה; אלא שגם מהות הגשמיות ועצמותה התהוו מאור אין סוף הסוכב כל עלמין, כדי שיהיו יש גשמי ממש, וכך ישמשו כלי מגביל לרוחניות.

החומר הגשמי עצמו, עצם מהותו, בא מאור אין סוף הסוכב כל עלמין, שהופך אותו ל"יש" גשמי ממש, כדי שיוכל לשמש כלי מגביל לרוחניות. זהו ההבדל: בחכמה הסוכב נותן רק את הכלי, ואילו בדברים גשמיים הוא נותן את עצם החומר.

19 ועד"מ אתרוג שהוא נצמח מהאילן הנה כח הצומח הוא ממזל העליון אין לך עשב^{45,46} כו'

ולמשל, אתרוג הצומח מן העץ — כוח הצמיחה בא מן המזל העליון, "אין לך עשב" וכו';

לדוגמה, אתרוג צומח על עץ, וכוח הצמיחה שלו בא מ"מזל העליון" — הכוח הרוחני שלפי דברי חז"ל ממונה על כל עשב ועשב ומצמיח אותו.

אבל האתרוג עצמו⁴⁷ שהוא עצמות היש וגסותו הוא נמשך מאור א"ס הסוכ"ע דוקא. ולכן ע"י האתרוג גשמי יעורר למעלה מעלה מאד⁴⁸ כו'.

אבל האתרוג עצמו, שהוא עצם הישות וגסותה, נמשך דווקא מאור אין סוף הסוכב כל עלמין. לכן, באמצעות האתרוג הגשמי, מעוררים למעלה מעלה מאוד וכו'.

אך האתרוג עצמו, החומר הגשמי שלו, נמשך דווקא מאור אין סוף הסוכב כל עלמין. משום כך נטילת האתרוג הגשמי בחג הסוכות מעוררת תגובה גבוהה מאוד למעלה.

קטע 7 • 201-21

דברים גשמיים טמאים

20 וא"ת [ואם תאמר] א"כ איך נתהו⁴⁹ דברים טמאים גשמיים כיון שהתהוות גשמיות הוא דייקא ע"י הסוכ"ע והלא אין רע יורד מלמעלה⁵⁰ כ"א שנתהווה ע"י שבירת הכלים שזהו הכל בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין]

ואם תשאל: אם כך, כיצד באו לעולם דברים גשמיים טמאים, הרי התהוות הגשמיות היא דווקא באמצעות סובב כל עלמין? והרי שום רע אינו יורד מלמעלה! אלא שהם באו לעולם בעקבות שבירת הכלים, וכל זה שייך לבחינת ממלא כל עלמין,

השאלה היא: אם המציאות הגשמית באה מסובב כל עלמין, כיצד קיימים דברים גשמיים טמאים? רע אינו יורד מלמעלה; הוא נוצר בעקבות שבירת הכלים — ההסבר הקבלי לכלים שנשברו מפני שלא יכלו להכיל את האור שבהם — וכל זה שייך לממלא כל עלמין.

דהיינו ז' מדות כו'. אך הענין כי הרי הארת סוכ"ע אינו מאיר בפ"ע [בפני עצמו] אלא הוא נמשך ומאיר בממכ"ע [בממלא כל עלמין].

כלומר, שבע המדות וכו'. אך העניין הוא שהארת סובב כל עלמין אינה מאירה בפני עצמה, אלא נמשכת ומאירה בתוך ממלא כל עלמין.

הכלים שנשברו היו שבע המדות. התשובה היא שסובב כל עלמין אינו מאיר בפני עצמו, אלא רק כשהוא נמשך אל תוך ממלא כל עלמין ומאיר בתוכו.

21 ועיקר גילויי ההשפעה נמשך מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] רק שאור הסובב נותן בו כח ועוז. וכמשל ההיולי כו'

עיקר גילוייה של ההשפעה נמשך מבחינת ממלא כל עלמין; אלא שאור סובב כל עלמין מעניק לה כוח ועוצמה — בדומה לכוח ההיולי וכו'.

הגילוי נובע בעיקר מממלא כל עלמין; סובב כל עלמין רק מוסיף לו כוח ועוצמה, בדומה לכוח ההיולי חסר הצורה, שמאפשר כל מיומנות אף שאינו נראה בעצמו.

ונמצא גם דברים טמאים כיון שנמשך חיותן ע"פ השתלשלות מצירופי אותיות דע"מ [דעשרה מאמרות] ע"פ חילופים ותמורות⁵¹ ואור הסובב הוא רק הנותן כח ועוז שיתהווה הגשמיות לכל בחי' המשכות ונפשות רוחניים הנמשכים מע"מ [מעשרה מאמרות] כו'.⁵²

כך גם לגבי דברים טמאים: מאחר שהחיות שלהם נמשכת בדרך השתלשלות, מצירופי האותיות של עשרת המאמרות, באמצעות חילופים ותמורות, אור סובב כל עלמין הוא רק הנותן כוח ועוצמה להתהוות הגשמיות לכל בחינות המשכות והנפשות הרוחניות הנמשכות מעשרת המאמרות וכו'.

גם דברים טמאים מקבלים אפוא את חיותם בדרך השתלשלות, מצירופי האותיות של עשרת המאמרות שהוחלפו וסודרו מחדש. סובב כל עלמין נותן רק את כוח ההתהוות הגשמית לכל מה שנמשך מעשרת המאמרות, ולכן אינו עצמו המקור לטומאה.

קטע 8 • 221

תפילין והיתרון של מצוות גשמיות

22 וממוצא דבר נשמע במעשה המצות שהמצות עצמן כתפילין מ"ש בהן פי קדש⁵³ מוח החכמה. ופי' והיה

מוח בינה ועל קלף כשר בדיו ומעובד כדת וכהלכה שבח"ע [שבחכמה עילאה]

ממה שהתבאר אפשר להבין את קיום המצוות: המצוות עצמן, כגון תפילין — הפרשיות הכתובות בהן, פרשת "קדש" שהיא מוח החכמה, ופרשת "והיה" שהיא מוח הבינה; וכן על קלף כשר, בדיו, כשהקלף מעובד כדין וכהלכה, דבר שמקורו בחכמה עילאה —

כעת מגיעים למסקנה ביחס למצוות. בתפילין הפרשיות הכתובות מקבילות למוחין: פרשת "קדש" לחכמה ופרשת "והיה" לבינה; ואילו דיני הקלף, הדיו ועיבוד הקלף מקורם בחכמה עילאה, חכמת התורה.

הנה עי"ז נעשה גוף הקלף שמבהמה טהורה שתחת ממשלת נוגה כלי המגביל קדושה וכח הכלי עדיף שלהיות

על ידי כך גופו של הקלף, שמקורו בבהמה טהורה הנתונה תחת ממשלת נוגה, נעשה כלי המגביל את הקדושה. וכוחו של הכלי נעלה יותר; שכן

באמצעות הדינים האלה נעשה הקלף, שמקורו בבהמה טהורה השייכת לתחום נוגה, שבו מעורבים טוב ורע, כלי המכיל את הקדושה בגבולות. כוחו של כלי כזה הוא הכוח הנעלה יותר.

כח הכלי המגביל הוא מסוכ"ע דוקא וזו מעלה יתירה בדברים הגשמיים מבח"ע [מבחכמה עילאה]⁵⁴ שבדברים גשמיים גם מהות היש ודבר גשמי נמשך ג"כ מהארת סובב כל עלמין.

כוחו של הכלי המגביל נובע דווקא מסובב כל עלמין, ובכך יש מעלה יתרה בדברים הגשמיים על פני חכמה עילאה: בדברים הגשמיים גם עצם מהותו של הי"ש, הדבר הגשמי, נמשכת מהארת סובב כל עלמין,

כוחו של כלי מגביל נובע דווקא מסובב כל עלמין. בכך יש לדברים הגשמיים יתרון אפילו על פני חכמה עילאה: עצם הווייתם כ"יש" גשמי נמשכת מסובב כל עלמין.

משא"כ חכמה עלאה אין בה הארת סוכ"ע אלא להגביל היש אבל מהותה ועצמותה נמשך מהקו"ח [מהקו וחוט] כני"ל:

ואילו בחכמה עילאה אין הארת סובב כל עלמין אלא כדי להגביל את ה"יש", אך מהותה ועצמותה נמשכות מהקו והחוט, כנזכר לעיל.

בחכמה עילאה, סובב כל עלמין קובע רק את גבולותיה, ואילו עצמותה נמשכת מהקו. כך מתבארת השאלה שבפתיחה על המעלה המיוחדת של מצוות הנעשות באמצעות דברים גשמיים.

בעבודה

ההוראה בעבודת ה' שבמאמר היא חשיבותן של המצוות הנעשות באמצעות דברים גשמיים. מכיוון שעצם מהותו של חפץ גשמי באה מסובב כל עלמין, מצווה הנעשית בו בהתאם להלכה, כגון תפילין שנכתבו על קלף כשר או אתרוג שנוטלים בסוכות, עושה אותו כלי לקדושה ומעוררת תגובה ממדרגה גבוהה ביותר, שיש בה יתרון אפילו על החכמה העליונה.

שאלות לשיחה

1. מדוע המאמר אינו יכול לומר שסובב כל עלמין פשוט מאיר בעוצמה רבה יותר בדברים גשמיים, ומהי תשובתו במקום זאת?
2. במה שונה תלותה של החכמה בסובב כל עלמין מתלותו של חפץ גשמי בו?
3. מדוע המשל על מלך וארצו אינו מתאים לגמרי ליחסו של ה' לעולמות?
4. אם הקיום הגשמי בא מסובב כל עלמין, כיצד יכולים להתקיים דברים גשמיים טמאים?
5. כיצד הלכות התפילין הופכות קלף לכלי לקדושה, ומה הדבר מלמד על המצוות הנעשות באמצעות דברים גשמיים?

הערות

פסוקה 1

1 תוספות ביאור

באור התורה על מאמרי ר"ל נכתב: "אמר מנחם מענדל: ושמענו מפי קודש של זקני [אדמו"ר הזקן] בסוף תקע"ב". בכמה מקומות מכונה המאמר באור התורה "בתורה אור, לפורים".

הערת קה"ת

משנת תקע"ב. נזכר באוה"ת על מארז"ל ע' סט: אמ"מ [=אמר מנחם מענדל] ואנחנו שמענו מפ"ק כאזמו"ר נ"ע בשלהי שנת תקע"ב. בכמה מקומות באוה"ת מציין לד"ה זה בשם "בת"א גבי פורים". מאמר זה מצויין יותר מששים פעמים בלקו"ת בלבד. ובהרבה מקומות בדא"ח כשמבארים ענין כלים דאצי וענין הקו, שכאן מבאר לפי שיטת דעת הפרדס בענין הכלים, אבל באגה"ק ס"י כ מבאר לפי שיטת האריז"ל.

2

במגילה מייצעים למלך לכבד את האיש שהוא מבקש לכבד: "יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך, וסוס אשר רכב עליו המלך". המאמר מוסיף הסבר לפסוק זה.

Esther 6:8 אסתר ו':ח'

יָבִיאוּ לְבוּשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבָשָׁבוּ הַמֶּלֶךְ וְסוֹס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְאֲשֶׁר נָתַן כֶּתֶר מַלְכוּת בְּרֹאשׁוֹ:

let royal apparel be brought which the king useth to wear, and the horse that the king rideth upon, and on whose head
;a crown royal is set

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 2

3 תכלית חכמה

מאמרו של רבא: "תכלית החכמה היא תשובה ומעשים טובים", והוא מסתמך על הפסוק "שכל טוב לכל עושיהם". הגמרא מדייקת שנאמר "לעושיהם". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שהמעשה הוא תכלית הלימוד, והביטוי שלו "לא נאמר יללומדיהם" מבוסס על אותו פסוק.

Berakhot 17a:11 ברכות י"ז א:י"א

מִרְגְּלָא בְּפֻמְיָה דְּרַבָּא: תְּכִלִּית חֻכְמָה — תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, שְׁלָא יְהֵא אָדָם קוֹרָא וְשׁוֹנָה וּבִעֻט בְּאִבּוֹ וּבְרַבּוֹ וּבְמִי שֶׁהוּא גְדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻכְמָה וּבְמִנּוּן, שְׁנֶאֱמַר: "רִאשִׁית חֻכְמָה יִרְאֶת ה' שְׁכָל טוֹב לְכָל עוֹשֵׂיהֶם". "לְעוֹשִׂים" לֹא נֶאֱמַר, אֲלָא "לְעוֹשֵׂיהֶם" — לְעוֹשִׂים לְשִׁמְהָ וְלֹא לְעוֹשִׂים שְׁלָא לְשִׁמְהָ. וְכָל הָעוֹשֶׂה שְׁלָא לְשִׁמְהָ, נֹחַ לוֹ שְׁלָא נִבְרָא.

It was a favourite saying of Raba : The goal of wisdom is repentance and good works; so that a man shall not read [Torah] and study [Mishnah] and then contradict his father or mother or teacher or anybody greater than he in knowledge and number [of years]; as it is said, "The fear of the L-rd is the beginning of wisdom, a good understanding have all that do thereafter" (Ps. cxi. 10). "All that learn" is not said here, but "all that do thereafter," i.e. they that practise ... Torah

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

4 התורה היא בחי' פנימיות

לקוטי תורה מסביר מדוע לעיתים התורה נראית נעלית מן המצוות ולעיתים המצוות נעלות מן התורה: שני הדברים נכונים, משום שהתורה באה מן המוח, שמעלתו בכך שהוא פנימיות, ואילו המצוות באות מן הגולגולת — חיצוניות של בחינה גבוהה יותר, כתר. הוא מוסיף שהמוח הסתום, פנימיות הכתר, נמצא כולו למעלה מן הגולגולת.

הערת קה"ת

ראה בלקו"ת שלח מט, ד. ובאוה"ת פ' שלח ע' תרמח דזה סותר למ"ש בע"ח שכ"ב פ"ה שח"ס למעלה מגלגלתא, וכאן מבאר דגם לגבי בחי' מו"ס שי"ך לומר שיש בחי' בגלגלתא שהיא גבוה יותר, ומתרץ שהמאמר כאן מיוסד ע"פ מ"ש בע"ח שער א"א פ"ג דשם מבאר ע"פ הזהר דבגלגלתא יש בו בחי' שלמעלה ממו"ס. ע"ש בארוכה.

5 בגדר — אין זה דרך עו"ע

אגרת הקודש 20 מסבירה שרק אין סוף, שמציאותו מעצמו ואינה נגרמת מדבר שקדם לו, יכול לברוא יש מאין מוחלט, ולא בדרך של עילה ועלול. ריבוי הצמצומים אינו יכול להפוך שרשרת של מדרגות רוחניות למקור לדברים גסים כמו עפר.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק ס"י כ ובליקוט פירושם — חיתריק שם.

פסוקה 3

6 מאין תמצא

"והחכמה, מאין תמצא?" החסידות מפרשת את "מאין" כ"מן האיין": חכמה נובעת ממקור שמעבר לה, המוזהה כאן עם סוכב כל עלמין.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

וְהַחֲכֵמָה מֵאֵין תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place
?of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 4

7 מתחלה הי' אור א"ס ב"ה ממלא את כל החלל

המאמר נפתח בתחילת Otzros Chaim: כאשר עלה ברצונו של ה' להאציל, הוא צמצם את עצמו בתוך אורו והותיר חלל שבו עומדים כל העולמות, בעוד אור אין סוף מקיף אותו במידה שווה מכל צד. הוא מסביר שצמצום זה, שבו האור מילא תחילה את החלל ולאחר מכן צומצם, חל רק על האור, הנקרא שמו, ולא על עצמותו.

הערת קה"ת

אוצ"ח בתחלתו. וראה בלקו"ת ד"ה להבין מ"ש באוצ"ח בהוספות לויקרא נא, ב. ובד"ה וירד ה' על הר סיני תרמ"ג.

פסוקה 5

8 בדבר ה' שמים נעשו

"בדבר ה' שמים נעשו, וברוח פיו כל צבאם". פסוק זה עומד ביסוד הקושיה שלפיה השמים נבראו באמצעות דיבור אלוהי.

Psalms 33:6 תהילים ל"ג:ו'

בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל־צְבָאָם:

מובא באוה"ת מג"א ע"י ער. וראה באוה"ת פ' בלק ע"י תתקפד. ענינים ע"י קד. רב.

15 על גליון תו"א מחסיד

הגהה חסידית בשולי תורה אור מפנה למאמר זה, שבו נאמר שהמחשבה והדיבור שלמעלה הם בבחינת ממלא כל עלמין.

הערת קה"ת

לקו"ת דברים ד' ס"ח ב' ס"ט א' בד"ה שבת שבתון המחשבה והדיבור שלמעלה הן בבחי' ממכ"ע ע"ש אות א'.

16 הא' היא בבחי' א"ס ממש

שם נאמר שהמשכה ראשונה זו היא "המשכת המחשבה הקדומה, 'אנא אמלך', שהיא מלכות דאין סוף, סובב ומקיף הכללי על כל ההשתלשלות".

הערת קה"ת

ראה בסה"מ תרס"ו ע' קסב: "והיינו ההמשכה בבחי' מחה"ק דאנא אמלך שזהו בחי' מלכות דא"ס שהוא בחי' סובב ומקיף הכללי על כללות ההשתלשלות", ע"ש. וראה בד"ה חביבין ישראל תרע"ו (בסה"מ תער"ב-עו) ע' קז.

פסקה 7

17 והב' בבחי' גבול ומדה

ההערה מפנה לאור התורה על בלעם ובכרך ענינים. היא גם אומרת שהמאמר "אור אין סוף, למה נקרא אין סוף", שמאמר מאוחר יותר מפנה אליו בענין זה, הוא כנראה המאמר שנדפס באור התורה, ענינים, עמ' 170.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בלק ע"י תתקפד ובענינים ע' רב. בסה"מ תרס"ו ע' קסב "והיינו בחי' הקו וחוט הנמשך מאור א"ס שהוא המשכה שבבחי' גבול ומדה להיות בבחי' או"פ בעולמות שיתיישב בבחי' פנימיות בכלים דע"ס כו' שא"א שיקבלו האור שבבחי' א"ס כ"א כאשר בא בבחי' מדה וגבול שזהו בחי' הקו כו", ע"ש. "ולפמ"ש בהביאור דיבאו לבוש מל' דהקו הוא בחי' גבול, יקשה לכאורה הלא האור מעין המאור כו', ויובן עפמ"ש בד"ה אוא"ס למה נק' א"ס בהג"ה שם אות ה' ד"ה וידעת היום תרמ"ז ע' מד. וכנראה הכוונה להנדפס באוה"ת ענינים ע' קע. ובד"ה מהרה ישמע תרנ"ב ע' פב כי שזהו לפי שיטת הפרדס בענין או"כ בשער עצמות וכלים פ"ד. ובסה"מ תרמ"ו-י ע' שצו מעיר "וממ"ש בהביאור דהגבול של הקו הוא ע"י הצמצום, נראה שלא נאמר שהקו הוא בחי' כח הגבול שבא"ס, אלא הוא ג"כ בחי' בבע"ג אלא שנתצמצם עד שנמשך רק בדרך קו שיאיר ויומשך רק לפי ערך המקבלים ומתלבש בתוכן בפנימיותן להחיותן בגילוי כו"י ע"ש.

פסקה 9

18 שאין הפי' סוכ"ע

תניא, פרק 48, מסביר שסובב אינו פירושו שהאור מקיף מלמעלה במובן מרחבי, שכן מושג המקום אינו שייך לרוחני: השפעה שהעולמות תופסים בה נקראת "מלוכשת" בהם, ואילו השפעה שנשארת נסתרת מהם נקראת "מקיפה" (סובב).

הערת קה"ת

ראה תניא פרק מח (סז, ב).

פסקה 10

19 מלכות — ורצון עליון זה . . נמשך החיות כך

הוא שואל כיצד האמירה "נמשכת החיות באופן הזה", שמשמעת ממנה חלוקה, מתיישבת עם סובב, שאין בו חלוקות והוא מעניק חיות לכולם

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the host of them by the breath of His mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לג, ו.

9 ובע"מ נבה"ע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות רפ"ה.

10 יהי אור

"ויאמר אלקים: יהי אור, ויהי אור": המאמר הראשון ממאמרות הבריאה, המובא כדוגמה לצירוף האותיות של הדיבור האלוקי.

Genesis 1:3 בראשית א':ג'

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי־אֹר:

And G-d said: 'Let there be light.' And there was light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

11 יהי רקיע

"יהי רקיע בתוך המים": המאמר שבו נברא הרקיע, המובא כאן פעמיים כדוגמה לבריאה גשמית באמצעות דיבור.

Genesis 1:6 בראשית א':ו'

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בֵּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מִבְּדִיל בֵּין מַיִם לְמַיִם:

And G-d said: 'Let there be a firmament in the midst of the waters, and let it divide the waters from the waters

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12 תדשא הארץ

"תדשא הארץ דשא": מאמר נוסף שבאמצעותו נבראו דברים גשמיים.

Genesis 1:11 בראשית א':יא'

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תִּדְשָׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מְזִרְעַ וְרֵעַ עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פֶּרִי לְמִינֵו אֲשֶׁר יִרְעוּבֻו עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן:

And G-d said: 'Let the earth put forth grass, herb yielding seed, and fruit-tree bearing fruit after its kind, wherein is the seed thereof, upon the earth.' And it was so

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 6

13 ודבר ה' ורוח פיו

"דבר ה' ורוח פיו" שבפסוק נקראים כדיבור האלוקי ורוח הנושאת אותו, השייכים לממלא כל עלמין.

Psalms 33:6 תהילים ל"ג:ו'

בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נִצְּעָשׁוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל־צִבְּאָם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the host of them by the breath of His mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14 הקדמה אחת . . בחכמה עשית

ההערה אומרת שכל הקטע הזה, מן ההקדמה הראשונה ועד "כולם בחכמה עשית" (פסקה 13), מובא באור התורה על מגילת אסתר, ומפנה לעיונים נוספים באור התורה על בלק ובכרך ענינים.

הערת קה"ת

23 כל אשר חפץ עשה

הפסוק הבא משיב: "אלקינו בשמים, כל אשר חפץ עשה". הכול, העליונים והתחתונים, נברא על פי רצונו.

Psalms 115:3 תהילים קט"ו:ג

וְאַלְקֵינוּ בַּשָּׁמַיִם כֹּל אֲשֶׁר־חָפֵץ עָשָׂה:

But our G-d is in the heavens; Whatsoever pleased Him He hath done

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 12

24 נושא עון ועובר על פשע

"מי אל כמוך, נושא עוון ועובר על פשע..." אדמו"ר הזקן מביא מילים אלה כשם לרצון העליון במצבו האינסופי.

Micah 7:18 מיכה ז':יח

מִי־אֵל כְּמוֹךָ, נֹשֵׂא עֲוֹן וְעוֹבֵר עַל־פֶּשַׁע לְשָׁאֲרִית נִחֲלָתוֹ לֹא־יִחָזֵק לְעַד אָפוֹ כִּי־יִחָפֵץ חֶסֶד הוּא:

Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And passeth by the transgression of the remnant of His heritage? He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth . in mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

25 ה' ממשיך רבוא רבבות ספי'

לפי ההערה, תורה אור מסביר שם כיצד היה הרצון האינסופי ממשיך רבבות רבבות ספירות.

הערת קה"ת

באוה"ת ענינים ע' קסה מבאר זה.

פסוקה 13

26 ומה שנאצלו י"ס

ההערה מציינת שהקטע הזה מצוטט שם.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת שלח ע' תצד.

27 ע"פ צמצום ומקום פנוי

בדפוס הראשון של תורה אור כתוב גם כאן ע"פ צמצום. במאמר "יביאו לבוש" שבשערי אורה כתוב ע"י, וכך גם בהמשך מאמר זה (פסקאות 15 ו'17).

הערת קה"ת

"כן הוא גם בדפוס הראשון ע"י". אבל ראה ד"ה יביאו לבוש שבשערי אורה פפ"ד (וכן לקמן בדרוש זה בתו"א): "ע"י". לקוטי שיחות ח"ז ע' 41 הערה 18.

28 בבחי' הקו . . בבחי' גבול ומדה

נכתב שם שהדברים הם לפי שיטת הפרדס, שגם באור יש חכמה וחסד.

הערת קה"ת

בהביאור לפתח אליהו שבתו"א לכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע תרנ"ח כ' שזהו לשיטת הפרדס שגם בהאור שייך חכמה וחסד. וכ"ה בד"ה מהרהר ישמע תרנ"ב ע' פב שזהו לפי שיטת הפרדס בענין או"כ בשער עצמות וכלים פ"ד. ובד"ה אדם כי יקריב תרס"ו ע' קצד, שזה ע"פ דעת העה"ק והפרדס שבאורות יש ג"כ ע"ס כו', אמנם ברוב הדרושים מבואר שהקו הוא ג"כ המשכה שבבחי' בלי גבול, והיינו דרשוהו הוא מבחי' או"כ הבלי' בע"ג

בשווה; החלוקות שייכות לחיות הגלויה של ממלא. התשובה היא שכל "יש" מתהווה מכוח סובב, הן היש הנאצל של אצילות והן היש הנברא של העולמות התחתונים, ולכן לפני סובב אצילות ועשיה שוות.

הערת קה"ת

בד"ה ומקנה רב תר"ן ע' שעה מוסיף: "(משמע מזה שיש התחלקות בהחיות, והלא בבחי' סוכ"ע אין התחלקות וכמ"ש אח"כ והוא המח"י את כל העולמות בשוה והוא החיות בהעלם והתחלקות שייך בהחיות בגילוי שמצד ממכ"ע דהיינו ההמשכה בבחי' גבול המבואר שם. וי"ל דהנה התהוות היש בכלל הוא מבחי' או"כ הסוכ"ע ואף שאינו דומה היש דעשי' להיש דאצי", דהכלים דבי"ע הם בחי' יש ממש שנבראו בדרך יש מאין וכמ"ש באגה"ק ד"ה איהו וחיותו חד משא"כ הכלים דאצי' הם אלקות . . אך מ"מ גם הכלים דאצי' הם בחי' יש . . ולזאת אצי' ועשי' שוים קמ"י ית' דשניהם הם בחי' יש והוא יש הנאצל ויש הנברא, והתהוותם הוא מבחי' או"כ הסוכ"ע כולם בהשוואה אחת שאין ערוך ביניהם לגבי בחי' או"כ הסוכ"ע כלל כו", ע"ש. ובד"ה קרוב ה' תרס"ח כ': "והוא בחי' או"כ הסוכ"ע שאינו בגדר התלבשו' בעולמות וע"ה שהוא נמצא בכ"מ ולית אתר פנוי מיני' כלל . . אך זהו לא בבחי' התלבשות ותפיסת בהם דהגם שנמצא בכ"מ מ"מ אין האור מורגש כלל בנבראים". ובאוה"ת דרושים למגילת אסתר ע' ער ז"ל: "ופי' בחי' הא' בחי' רצה"ע רדכ"ר ורצון עליון זה הוא המח"י ממש את כל העולמות בשוה בבחי' מקיף וסוכ"ע, ובחי' הב' הו"ע הקי"ח שהי' ע"י הצמצום ומקי"פ שהוא הסתלקות בחי' א"ס שלא להיות בגילוי בחי' א"ס אלא בבחי' גבול ומדה והוא ראשית הגילוי בחכמה" עכ"ל שם.

20 והוא המח"י את כל העולמות בשוה

הוא מסביר ש"משום שכן עלה ברצונו, נמשכת החיות באופן הזה" מתייחס לאור הפנימי, ואילו "מעניק חיות לכל העולמות בשוה" מתייחס לאור אין סוף הסובב את כל העולמות.

הערת קה"ת

בד"ה תקעו תר"ן ע' שפ "הכוונה במ"ש . . כי מחמת שעלה ברצונו כך נמשך החיות כך ר"ל על בחי' האו"פ ומ"ש והוא המח"י כולם בהשוואה זהו קאי על בחי' או"כ הסוכ"ע".

פסוקה 11

21 למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם

"למה יאמרו הגוים: איה נא אלקיהם?" אדמו"ר הזקן קורא את השאלה כתיאור של ה' כ"איה" נסתרת, שאפשר להשיגה רק בעולמות העליונים.

Psalms 115:2 תהילים קט"ו:ב

לְמָה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אֵי־הָאֱלֹהִים אֲלֵיהֶם:

'Wherefore should the nations say: 'Where is now their G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קטו, ב.

22 כל אשר חפץ ה' עשה

"כל אשר חפץ ה' עשה, בשמים ובארץ, בימים ובכל תהומות". אדמו"ר הזקן מביא את הפסוק כדי להראות שהרצון האלוקי מגיע במידה שווה לכל הבחינות, עד לתהומות.

Psalms 135:6 תהילים קל"ה:ו

כֹּל אֲשֶׁר־חָפֵץ ה' עָשָׂה בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ בַּיָּמִים וּכְלִי־תְהוֹמוֹת:

Whatsoever the L-RD pleased, that hath He done, In heaven ;and in earth, in the seas and in all deeps

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלה, ו.

והוא מעין המאור שהוא ג"כ בבחי' א"ס, ע"ש. בסה"מ תרס"ה ע' רס מציין לכאן.

29 שהוא הסתלקות . . אלא בחי' גבול ומדה

ההערה מפנה למקומות האלה על מילים אלה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בראשית כרך ז ד"ה והי' ה' ל"י. אוה"ת ענינים ע' קנו.

30 והיא ראשית הגלוי בחכמה

ההערה מפנה לסוף המאמר הזה.

הערת קה"ת

ראה סד"ה החדש הזה תרס"ו. ובלקו"ש ח"ו ע' 41 "ד. ה. אַז דער גילוי וואָס קומט אין חכמה איז געקומען דורך אַ צמצום".

31 וכולם בחכמה עשית

"מה רבו מעשיך ה', כָּלֶם בְּחִכְמָה עָשִׂיתָ". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי להראות שחכמה, הגילוי הראשון הנמשך באמצעות הקו, מצויה בכל דבר שנברא.

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מַה־רְבוּ מַעֲשֵׂי־ה' ה' כָּלֶם בְּחִכְמָה עָשִׂיתָ מְלֶאֶה הָאָרֶץ קִנְיָנָה:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 אשר יצר את האדם בחכמה

הברכה שאומרים לאחר עשיית צרכים: "אשר יצר את האדם בחכמה וברא בו נקבים נקבים, חלולים חלולים". זו הדוגמה שמביא אדמו"ר הזקן לחכמה הטבעה בגוף, שאותה חוקרת האנטומיה.

Berakhot 60b:1 ברכות ס' ב:א

... "שְׁמִירוֹנִי שְׁמִירוֹנִי, עֲזֵרוֹנִי עֲזֵרוֹנִי, סִמְכוֹנִי סִמְכוֹנִי, הִמְתִּינוּ לִי הִמְתִּינוּ לִי עַד שְׁאֶכְנֶס וְאֶצֵּא, שֶׁכֵּן דִּרְכֵּן שֶׁל בְּנֵי אָדָם". כִּי נִפְיָק, אוֹמֵר: "בְּרוּךְ ... אֲשֶׁר יִצֵּר אֶת הָאָדָם בְּחִכְמָה, וְכִרָּא בּוֹ נִקְבִּים נִקְבִּים, חֲלָלִים חֲלָלִים, גְּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵי כְּסֵא כְּבוֹדָה שְׁאֵם יִפְתַּח אַחַד מֵהֶם אוֹ אִם יִסְתֵּם אַחַד מֵהֶם אִי אֶפְשֶׁר לַעֲמוּד לִפְנֵיהֶם".

Who enters a privy says, "Be honoured, ye honoured and holy Beings who minister to the Most High ! Give glory to the G-d of Israel ; leave me while I enter and do my will, then shall I come unto you." Abbai said : Let not a man speak thus, lest they leave him and depart; but let him say, "Guard me, guard me, help me, help me, support me, support me, wait for me, wait for me until I enter and come out, for such ... is the way

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

33 נתוח האברים שהוא ע"פ חכמת הנתוח וכן חכמת התכונה

הקטע שמוכא בהערה מושה בין המדעים: "כמו חכמת הרפואה; וחכמת התכונה מעודנת יותר, וחכמת הטבע מעורבת".

הערת קה"ת

ראה מאמרי אדה"א במדבר כרך ג ע' איתפט שכי' "כחכמת הרפואה וחכמת התכונה הוא יותר מוכרר וחכמת הטבעית מעורב" ע"ש. וראה מאמרי אדה"ו הקצרים ע' תפ.

פסקה 14

34 למעלה עד אין קץ

ההערה מפנה שם למילים אלה.

הערת קה"ת

ראה בתורת שמואל תרכ"ז (הוצאת תש"ס) ע' תנט.

35 עד פה תבא

דברי ה' הקובעים גבול לים: "עד כאן תבוא ולא תוסיף". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי כדי לתאר את הכלי הקובע את גבולה של חכמה.

Job 38:11 איוב ל"ח:י"א

וְאָמַר עַד־פֹּה תָּבוֹא וְלֹא תִסִּיף וּפִא־יָשִׁית בְּגָאוֹן גְּלִיךְ:

And said: "Thus far shalt thou come, but no further; And 'here shall thy proud waves be stayed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 הגבלת כלי הוא מחמת או"א"ס הסוכ"ע שלא בדרך הקו וחוט

ההערה מפנה שם לעניין שגבול הכלי בא מסובב ולא מן הקו.

הערת קה"ת

ראה בבניאורי הוזהר לכ"ק אדמו"ר הצי"צ פ' בלק ע' תגן. וראה בד"ה אדם כי יקריב תרס"ו ע' קצד.

פסקה 15

37 שהכלי נעשה מהכאת או"מ באו"פ

ההערה מפנה שם לעניין הכלי שנוצר מהכאת אור מקיף באור פנימי.

הערת קה"ת

בסה"מ תרכ"ז (אותיות מרובעות) ע' תנה. סה"מ תער"ב ח"א ע' קטז מציין לכאן. ראה גם באוה"ת תצוה ע' איתרח וע' איתרכו. מג"א (הוצאת תש"נ) ע' קד.

פסקה 16

38 בדבר ה' שמים נעשו

"בדבר ה' נעשו שמים". כעת אדמו"ר הזקן משיב על הקושיה העולה מפסוק זה: הדיבור האלוקי בורא, אך בכוחו של האור המקיף.

Psalms 33:6 תהילים ל"ג:ו

בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל־צִבְיָאָם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the .host of them by the breath of His mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

39 ובע"מ נברא העולם

"בעשרה מאמרות נברא העולם". אדמו"ר הזקן אומר שהשמים, הארץ וכל צבאם נבראו מאותיותיהם ממש של המאמרות הללו.

Pirkei Avot 5:1 משנה אבות ה:א

בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמֵרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. וּמָה תִּלְמֹד לִוְמֵר, וְהֵלֵא כְּמֵאמָר אֶחָד יָכוֹל לְהִבְרָאוֹת, אֲלֵא לְהַפְרֹעַ מִן הַרְשָׁעִים שֶׁמֵּאֲבִדִּין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמֵרוֹת, וְלִמָּן שֶׁכָּר טוֹב לְצַדִּיקִים שֶׁמִּקְדִּיִּין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמֵרוֹת:

With ten utterances the world was created. And what does this teach, for surely it could have been created with one utterance? But this was so in order to punish the wicked who destroy the world that was created with ten utterances, And

clean unto you. And the rock-badger, because he cheweth the cud but parteth not the hoof, he is unclean unto you. And the hare, because she cheweth the cud but parteth not the hoof, she is unclean unto you. And the swine, because he parteth the hoof, and is cloven-footed, but cheweth not the ... cud

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 שויה גמל — אלא בבחי הנפש בלבד

באגרת הקודש 20 נאמר שגם צמזומים רבים ככל שיהיו והשתלשלות הדרגות הרוחניות, אפילו של המלאכים, אינם יכולים להוות חומר גס כעפר; הם נותנים רק את רוח הבהמה, שמקורה ב"פני שור".

הערת קה"ת

ראה אגה"ק סי' כ. אוה"ת ענינים עי' כזו ושם מציין ללקו"ת ואתחנן ב, ב. וראה אוה"ת ואתחנן עי' כזו.

פסקה 19

45 אין לך עשב

ההערה אומרת שמקור הדברים הובא לעיל, בח, ד. שם, בפרשת נח, מתאר אדמו"ר הזקן התבוננות בתפילה בכך ש"אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה": המזלות המחיים את כל העולם הזה מקבלים מן הדרגות שמעליהם, עד מלכותו של ה'.

הערת קה"ת

נסמן לעיל ח, ד.

46 אין לך עשב

דברי רבי שמעון: "אין לך עשב שאין לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו: גדל!" אדמו"ר הזקן מביא אותם כדי להצביע על המקור הרוחני של כוח הצמיחה של הצמח, להבדיל מחומר הגשמי.

Bereshit Rabbah 10:6 בראשית רבה י"ו:

בר סירא אמר: אלוה העלה סמים מן הארץ, בהם הרופא מרפא את המכה, ובהם הרוקח מרקח את המרקחת. אמר רבי סימון: אין לך כל עשב ועשב, שאין לו מזל ברקיע, שמכה אותו ואומר לו גדל, הדא הוא דכתיב (שם לח): הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ וגוי. לשון שוטר (שם י). התקשר מעדנות כימה, או מושכות כסיל תפתח. רבי חנינא בר פפא ור' סימון אמר: כימה מעדנת את הפירות, וכסיל מושך בין קשר לקשר. הדא הוא דכתיב (שם): התוציא מזורות בעתו ועיש על בניה תנחם. רבי תנחום בר חיאי ...

Bar Sira said: G-d produced drugs from the earth with which the physician heals the wound, and with which the pharmacist mixes his compounds.38:4. Rabbi Simon said: There is not a single blade of grass that does not have a constellation in the firmament that strikes it and says to it: 'Grow.' That is what is written: "Do you know the rules of the heavens? Will you establish its dominion [mishtar] on earth?" (Job 38:33). It is an expression of being in charge [shoter] ... you tie the chains of

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

47 אבל האתרוג עצמו

ההערה מפנה שם לעניין האתרוג עצמו.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת שמע"צ עי' אתשפכ. ד"ה בראשית ברא תרנ"ה עי' טז.

to give a good reward to the righteous who maintain the .world that was created with ten utterances

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

40 השמים והארץ וכל צבאם

"ויכלו השמים והארץ וכל צבאם". הטקסט משתמש בביטוי שבפסוק כדי לציין את כלל הבריאה הגשמית שנבראה באמצעות עשרת המאמרות.

Genesis 2:1 בראשית ב':א

ויכלו השמים והארץ וכל צבאם:

And the heaven and the earth were finished, and all the host .of them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 17

41 עד פה תבא

"עד כאן תבוא ולא תוסיף" — נאמר על גבול הים. כאן הוא מתאר את הכלי המגביל את החכמה.

Job 38:11 איוב ל"ח:יא

ואמר עד פה תבוא ולא תסיף ופא ישיית בגאון גליה:

And said: "Thus far shalt thou come, but no further; And ?'here shall thy proud waves be stayed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 18

42 פני שור

בחזון המרכבה של יחזקאל, לכל אחת מהחיות יש פני אדם, אריה, שור ונשר. אדמו"ר הזקן אומר שנשמתה של בהמה טהורה באה מפני השור.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א':י

ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אליהם ופני אריה ופני שור מהשואל לארבעתם ופני נשר לארבעתם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had .also the face of an eagle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 גמל ארנבת שפן

פרשת שמיני אוסרת ארבעה בעלי חיים שיש בהם רק סימן אחד של בהמה טהורה: הגמל, השפן והארנבת, שמעלים גרה אך אינם מפריסים פרסה, והחזיר, שמפריס פרסה אך אינו מעלה גרה. אדמו"ר הזקן מזכיר שלושה מהם ומוסיף "וכיו", כבעלי החיים האסורים שנשמותיהם באות מ"מרכבת" פרשת שמיני.

Leviticus 11:4-7 ויקרא י"א:ד-ז

אך את ציה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפרסי הפרסה את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה אינו מפריס טמא הוא לכם: ואת השפן כי מעלה גרה הוא ופרסה לא יפריס טמא הוא לכם: ואת הארנבת כי מעלה גרה הוא ופרסה לא הפרסה טמא הוא לכם: ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ושסע שסע פרסה והוא גרה לא יגר טמא הוא לכם:

Nevertheless these shall ye not eat of them that only chew the cud, or of them that only part the hoof: the camel, because he cheweth the cud but parteth not the hoof, he is un-

להתלבש בכל נכרא פרטי. פרק יא מסביר מדוע ההמשכות של החיות ממדותיו של ה' נקראות "מאמרות" ו"אותיות".

1:7-8 Tanya, Sha'ar HaYichud תניא, חלק שני; שער היחוד והאמונה א"ז-ח'

וכן ככל הנבאיים שבעולם, השמות שנקראים בהם פלשו הקדש - הן אותיות הדבור, המשתלשלות ממדרגה למדרגה מעשרה מאמרות שבתורה, על ידי חילופים ותמורות האותיות בר"א שפרים, עד שמגיעות ומתלבשות באותו נכרא להחיותו. לפי שאין פרטי הנבאיים יכולים לקבל חיותם מעשרה מאמרות עצמן שבתורה, שהחיות הנמשך מהן עצמן - גדול מאד מבחינת הנבאיים פרטיים, ואין כח בהם לקבל החיות, אלא על ידי שיוך ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה תניא ח"ב פ"א ו"א ובליקוט פירושים שם.

52 שאור הסוכב נותן בו כח ועוז

אגרת הקודש 20 משתמשת באותן מילים: אור אין סוף, המקיף בשווה את ארבעת העולמות, מאיר בקו הפנימי באמצעות כלי עשר הספירות של בריאה, יצירה ועשיה; בהאירו בתוך הכלים הוא מעניק להם "כוח ועוצמה" לברוא יש מאין.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק ס"י כ (קלא, ב).

פסוקה 22

53 פי קדש

הראשונה מבין הפרשיות הכתובות בתפילין, הפותחת במילים "קדש לי כל בכור". אדמו"ר הזקן מקביל אותה למוח החכמה.

Exodus 13:1-10 שמות י"ג:א-י'

54 וזו מעלה יתירה בדברים הגשמיים מבח"ע

אור התורה מסיק: "מכל זה מובן שכוח החכמה ועצמותה, ביחס לקו ולחוט, אינם נקראים יש מאין", ומאריך לדון בכך שם.

הערת קה"ת

באזה"ת בלק ע' תתקפד, ובענינים ע' רב "נשמע מזה שכן ומהות החכמה לגבי הקו וחוט אין נקי יש מאין". ראה שם בארוכה.

48 ע"י האתרוג גשמי יעורר למעלה מעלה מאד

המאמר מסביר שכוח החיים של האתרוג נמשך מעצם הכלים דאצילות, שהם אלקות; לכן מי שאוחז בו ומנענע אותו כהלכה תופס את כוח החיים הזה עצמו. וכשם שזרע מעורר את כוח הצמיחה שבארץ, האתרוג וקלף התפילין מעוררים "עד רום המעלות".

הערת קה"ת

ראה קו"א לתניא ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנו, ב).

פסוקה 20

49 וא"ת א"כ איך נתהוו

אור התורה מביא את הקטע הזה ומעיר שאולי מתאים כאן המשל על העשב והמזל: העשב אינו בדרגתו של המזל, והשפע נעשה גשמי כל כך רק באמצעות העשב הצומח מכוח הצמיחה שבארץ. כך גם האור האלוקי המהווה את היכולת קליפת נוגה עובר דרך אותיות הכלים שנשברו.

הערת קה"ת

מובא באזה"ת סידור ע' קנח ומציין ע"ז "ואפשר ע"ז יצדק המשל כמו גידול העשב מהמזל שברקיע והרי העשב אינו מערך המזל, ולכן שיתגשם ההשפעה כי"כ הוא ע"י אמצעות העשב שנגדל מכח הצומח אשר בארץ, וכך המשכת אלקות שיכראו היכולת ק"נ הוא ע"י אמצעות האותיות דשבה"כ כו", ע"ש.

50 אין רע יורד מלמעלה

תורתו של רבי חנינא: "אין דבר רע יורד מלמעלה". אדמו"ר הזקן משתמש בה כדי לחדד את השאלה: אם המציאות הגשמית נמשכת מסוכב כל עלמין, כיצד ייתכנו דברים גשמיים טמאים?

Bereshit Rabbah 51:3 בראשית רבה נ"א:ג'

גפרית ואש הה"ד (תהלים יא) ימטר על רשעים פחים אש וגפרית וגו' פחים גומרים ומצדיק אש וגפרית א"ר יודן מפני מה אדם מריח ריח גפרית ונפשו סולדת עליו למה שהיא יודעת שהיא נידונה בה לע"ל שנאמר מנת כוסם ר' ישמעאל בר נחמן משום ר' יונתן כפילי פיטרין לאחר המרחץ א"ר חנינא אין דבר רע יורד מלמעלה אתיבון והכתיב (תהלים קמח) אש וברד שלג וקיטור אמר להם רוח סערה היא שהיא עושה דברו מילתא דר"ש בן לקיש פליגא אהא דא"ר חנינא בן פזי (דברים כח) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב ...

Brimstone and fire" - that is what is written: "He will rain" upon the wicked burning coal [paḥim], fire and brimstone..." (Psalms 11:6). "Paḥim" - [this means both] coals and traps. "Fire and brimstone" - why is it that when a person smells brimstone his soul becomes unsettled? It is because it knows that it will be sentenced with it in the future, as it is stated: "[Fire and brimstone...] will be their lot [menat kosam]" (Psalms 11:6). Rabbi Yishmael bar Naḥman ... in the name of Rabbi Yonatan: Like a

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר נא, ה. אגה"ק ס"י יא. ראה לעיל לב, א.

פסוקה 21

51 ע"פ חילופים ותמורות

פרק א מסביר שנבאיים שאינם נזכרים בעשרת המאמרות, כגון אבן, מקבלים מהם חיות באמצעות אותיות המתחלפות ומתהפכות ב"כ 231 השערים, ויורדות שלב אחר שלב עד שהחיות מצטמצמת במידה שתוכל

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/torah-ohr/megillas-esther/3/](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/megillas-esther/3/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק